

**ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙ
ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ
ΤΟΥ 18^{ου} ΚΑΙ 19^{ου} ΑΙΩΝΑ**

Φωτ. 1. - Ο γενίτσαρος

Όταν ανακόπηκε ο επεκτατισμός των Τούρκων στα τείχη της Βιέννης, κι όταν άρχισαν να χάνουν μάχες και εδάφη οι Οθωμανοί, η απελπιστική κατάσταση των υπόδουλων ραγιάδων άρχισε να αλλάζει προς το καλύτερο.

Η συνθήκη του Πασάροβιτς, το 1718, μετά τη λήξη του αυστροτουρκικού πολέμου ήταν μεγάλη νίκη της αυστριακής διπλωματίας και αποτελεί σημαντικό σταθμό στην ιστορία της χερσονήσου του Αίμου και ειδικά της Μακεδονίας. Η μεγάλη αυτή χριστιανική δύναμη ενσωμάτωσε στα εδάφη της μεταξύ άλλων το Βελιγράδι με το μεγαλύτερο μέρος της Σερβίας, το Βανάτο και τη μικρή Βλαχία, οπότε η Μακεδονία δεν ήταν μακριά από αυτές τις βόρειες ελεύθερες χώρες. Ταυτόχρονα η συνθήκη επέτρεπε αμοιβαία στους υπηκόους της Αυστρίας και Τουρκίας την ελεύθερη άσκηση εμπορίου στην ξηρά και στη θάλασσα. Έτσι παρουσιάστηκε για αρκετούς βαλκανικούς λαούς και για τους Έλληνες της Μακεδονίας η ευκαιρία να επωφεληθούν από την εμπορική αυτή κίνηση, να γίνουν φορείς της και ν' αποκτήσουν πλούτο και κοινωνική δύναμη.

ΦΩΤ. 2. - Γυναίκα της Μακεδονίας

Πραγματικά η κίνηση αυτή είχε ευεργετικό αντίκτυπο ιδίως στη δυτική και κεντρική Μακεδονία. Οι Γερμανοί και οι χώρες των Αψβούργων ζητούσαν και αγόραζαν σημαντικές ποσότητες βαμβακιού, κατεργασμένου ή ακατέργαστου, που βαφόταν κόκκινο στα εργαστήρια της Βέροιας το διοχέτευαν στις άλλες χώρες της Ευρώπης. Επίσης αγόραζαν μαλλί, καπνό και βαμβακερά νήματα. Τα ασημένια αυστριακά νομίσματα των Αψβούργων με τους δικάφαλους αετούς, που βλέπουμε σε κοσμήματα των γυναικών του Ρουμλουκιού είναι αδιάψευστη απόδειξη για εκείνη τη μεγάλη οικονομική αλλαγή.

Φωτ. 3 - Σπαχήδες

Μεγάλες δυνατότητες εύκολου και γρήγορου πλουτισμού παρουσίαζε επίσης το εμπόριο των σιτηρών, που παράγονταν στις μεγάλες και εύφορες πεδιάδες της Θεσσαλονίκης, δηλαδή και στην πεδιάδα του Ρουμλουκιού. Οι χωρικοί των παραπάνω περιοχών, επειδή απαγορευόταν η εξαγωγή σιτηρών, ήταν αναγκασμένοι να πουλούν τα προϊόντα τους στους Τούρκους αγάδες, οι οποίοι, όπως ήταν φυσικό, έβρισκαν κάθε μέσο να τους εκμεταλλεύονται, δηλαδή αγόραζαν το σιτάρι σε χαμηλές τιμές, για να το ξαναπουλήσουν έπειτα πολύ ακριβά. Οι Ρουμλουκιώτες όμως τολμούσαν τη λαθραία εξαγωγή σιτηρών, η οποία παρουσίαζε μεγάλα περιθώρια κέρδους και γι' αυτό το λόγο

είχε πάρει, φαίνεται. μεγάλες διαστάσεις. Αρκετοί χωρικοί ερχόταν σε απευθείας συνεννόηση με τους εμπόρους για την πώληση των σιτηρών τους, στις δαιδαλώδεις εκβολές ποταμών, στο Καραβοστάσι στο Πλατύ, στο Κλειδί και στη Χαλάστρα. Οι Τούρκοι βέβαια έπαιρναν τα μέτρα τους, αφού το 1737 αναφέρεται ότι δύο αγάδες ήταν επιφορτισμένοι με την δίωξη του λαθρεμπορίου στον κόλπο της Θεσσαλονίκης.

Φωτ. 4 - Κλέφτης

Παράλληλα με τη σχετική ευημερία των Ελλήνων του κάμπου, κατά τον 18^ο αιώνα αναπτύχθηκε και η ένοπλη αντίσταση. Τον 18^ο αι. οι κλεφταρματολοί των Πιερίων και του Βέρμιου κατορθώνουν να εμπνέουν φόβο και κάποτε και την ανοχή των τουρκικών αρχών. Οι κλέφτες με το ισχυρό τους μίσος εναντίον των κατακτητών και των συνεργατών τους, δεν έπαυσαν να αποτελούν αντιστασιακούς πυρήνες με δυναμική επιρροή πάνω στο αντιστασιακό φρόνημα του λαού. Τα βουνά της περιοχής είχαν γεμίσει κλέφτες, ώστε να μπορεί να πει κανείς πως μια άλλη ανεξάρτητη Ελλάδα ζούσε πάνω σ' αυτά. Αυτοί, ως αρματολοί, είχαν αναλάβει από την τουρκική διοίκηση τη φύλαξη των χωριών του κάμπου από τους ληστές και τις άτακτες ομάδες των Αλβανών, που έκαναν επιδρομές στα χωριά για λαφυραγωγία.

Φωτ. 5 – Ρογκάτσια

Αυτές οι ομάδες των αρματολών μία φορά το χρόνο, το δωδεκάημερο των Χριστουγέννων, κατέβαιναν στα χωριά του κάμπου για να εισπράξουν

τον ετήσιο μισθό τους, και τότε οι χωρικοί τους ενίσχυαν οικονομικά. Η συνήθεια εκείνη των αρματολών αναπαρίσταται ακόμη μέχρι σήμερα με το έθιμο «ρογκάτσια» σε όλο το Ρουμλούκι.

Κοντά στους κλεφταρματολούς, πάνω στα κοντινά βουνά βρισκόταν ακόμη και οι ελεύθεροι οικισμοί των ανυπότακτων συγγενών, συγχωριανών και φίλων των ρουμλουκιωτών, οι οποίοι, λόγω των καταπιέσεων που αντιμετώπιζαν στα καμπίσια χωριά τους, κάποτε έπαιρναν την απόφαση να φύγουν από τον κάμπο και να πάνε να ζήσουν ελεύθεροι «σ' τς απάν», γι' αυτό και τους λέγανε «Τσιαπανιτέους».

Φωτ. 6. - Κλεφταρματολοί

Στις 13-08-1761 διαβάζουμε σε διαταγή του βαλή της Θεσσαλονίκης προς τις τοπικές αρχές ώστε ο καπετάν Κατσαούνης, που καταγόταν από την Μπόστανη (Ριζώματα), ο αγνώστου επωνύμου κεχαγιάς του που καταγόταν από τη Μπόσοβα, ο καπετάν Μπέλικας που καταγόταν από τα Παλατίτσια, ο καπετάν Μπράκος που καταγόταν από τη Βούλιτιστα καθώς και άλλοι καπεταναίοι, οι οποίοι αναφέρονται στο τουρκικό έγγραφο ως «αντάρτες, αρχιληστές και επαναστάτες, που δεν υπακούν στις αρχές», και τους ζητείται να διωχθούν συστηματικά και να εξοντωθούν πάση θυσία. Καθίσταντο μάλιστα υπεύθυνες οι Τουρκικές αρχές για την εξόντωσή τους. Φαίνεται λοιπόν ότι την περίοδο αυτή ο αρματολισμός και η κλεφτουριά βρισκόταν στη μεγαλύτερη ακμή της και στη Μακεδονία και στο Ρουμλούκι.

Επίσης οι κάτοικοι είχαν πετύχει για τη φύλαξη των χωριών του κάμπου και των κτημάτων – τσιφλικιών να διορίζονται Έλληνες ένοπλοι φύλακες, με τη σιωπηρά συγκατάθεση ή ανοχή έστω του επικεφαλής των αρματολών της

περιφέρειας, με τον οποίο είχαν επικοινωνία και ουσιαστικά λειτουργούσαν ως δικοί τους κατάσκοποι.

Φωτ. 7 - Κονάκι

Τέτοιο προνόμιο ένοπλης αυτοπροστασίας φαίνεται πως υπήρχε και στο Γιδά, όπως δηλώνει και το σχετικό τραγούδι:

“Οι Γιδιώτες οι Μανιώτες,
όπ’ να πάνουν μόν’ πινιούντι.
Του χουργιό μας δεν πατιέτι,
έχουμι χίλια ντουφέκια,
τιτρακόσια παλικάρια , ...”

Κατά την επαναστατική περίοδο των «Ορλωφικών», αφίχθη στη Μακεδονία, το έτος 1772, ο ιατρός Σωτήριος Λευκάδιος, πράκτορας των Ρώσων, για να εξεγείρει του Έλληνες κατά των Τούρκων. Ο Λευκάδιος σε συνεννόηση με τους Μακεδόνες οπλαρχηγούς κατήρτισε σώμα από 300 πολεμιστές και ακολούθως προσεταιρίσθηκε τον επίσκοπο Εδέσσης Μελέτιο, τον Βεροίας Δανιήλ και άλλους επισκόπους υπαγόμενους στη μητρόπολη Θεσσαλονίκης. Συγκεντρώθηκαν μάλιστα σε συσκέψεις αρχικά στη Νάουσα και στη συνέχεια στην Κοζάνη οι παραπάνω επίσκοποι καθώς και ο Καμπανίας Θεόφιλος, ο Πλαταμώνος Διονύσιος, ο Σερβίων και Κοζάνης Θεόφιλος, ο Πέτρας Ολύμπου Αθανάσιος και ο Κίτρους Ιγνάτιος. Κατά τη σύσκεψη οι ιεράρχες μαζί με τους πρόκριτους της περιοχής αποφάσισαν να δεχθούν τις προτάσεις του Λευκάδιου και σε συνεργασία με τους αρματολούς καθόρισαν 25 στρατιωτικά (αρματολικά) σώματα να εξεγερθούν εν καιρώ κατά των Τούρκων. Δεν γνωρίζουμε την έκταση που έλαβε η δημιουργηθείσα κίνηση, αλλά οι πληθυσμοί της Μακεδονίας δεινοπάθησαν τότε.

Φωτ. 8 - Ζεύγος Ρουμλουκιωτών

Τότε λοιπόν κάτω από τη λίμνη των Γιαννισών απλώνονταν η Καμπανία πεδιάδα, μεταξύ Αλιάκμονα – Αξιού, η οποία κατοικούνταν κυρίως από Έλληνες, όπως και η περιοχή του Βερμίου. Οι εκτάσεις αυτές σκεπάζονταν από μεγάλα δάση. Στην περιοχή αυτή της Καμπανίας, την γνωστή κυρίως με το όνομα Ρουμλούκι (χώρα των Ρωμαίων, των Ελλήνων), οι κάτοικοί της, απομονωμένοι και ασφαλισμένοι από τον έξω κόσμο συντηρούσαν τον λαϊκό τους πατροπαράδοτο πολιτισμό, τα ήθη και έθιμά τους, τον τρόπο ζωής τους, τις φορεσιές τους κ.λ.π

Της παραποτάμιας αυτής περιοχής, σύμφωνα με την μαρτυρία του περιηγητή Cousinery, ο επίσκοπος έδρευε στο Καψοχώρι, και λίγο αργότερα στην Κουλακιά. Στην απόκοσμη και ανθυγιεινή αυτή γωνιά της Μακεδονίας επίσκοπος κατά τα τέλη του 18^{ου} αι., ήταν ο ηθικός και σεμνός Θεόφιλος ο εξ Ιωαννίνων, μαθητής του Ευγένιου Βούλγαρη.

Ο Θεόφιλος ήταν φίλος των γραμμάτων – αναφέρεται ως ο ιδρυτής σχολείων της Καμπανίας- και ευγενής και εγκάρδιος. Είχε γραμματέα του τον καταγόμενο από την Ρέσαινα (Βρυσάκι) Γεώργιο Σκαρλάτο. Το "Καυσοχώριον" ήταν για τον Θεόφιλο τόπος αναψυχής, πνευματικής περισυλλογής, αλλά και καταφύγιο. Εκεί ήταν το κονάκι του επισκόπου, όπου καλούσε τους φίλους του για να συνευθυμήσουν. Τότε η Καψόχωρα, είχε μετατραπεί σε πνευματικό κέντρο, αφού εκεί λειτουργούσε σχολείο, βιβλιοθήκη, όπου οι νέοι της περιοχής, που διψούσαν για μάθηση, οργανωμένοι σε αδελφότητα, φοιτούσαν με δάσκαλο τον πνευματικό παπα-Ανανία και εκεί προετοιμάζονταν τα νέα στελέχη της επισκοπής, δηλαδή οι ιερείς - δάσκαλοι.

Φωτ. 9 - Η εικόνα του Αγίου Αθανασίου

Το σημαντικότερο όμως γεγονός, που συνδέει η μνήμη των Γηδιωτών μ' εκείνη την εποχή, είναι η επίσκεψη του νεοαπόστολου Κοσμά του Αιτωλού. Διηγούνται λοιπόν πως στην παλιά εκκλησία του Αγίου Αθανασίου πέρασε, λειτούργησε και δίδαξε ο Άγιος Κοσμάς. Οι Χριστιανοί του Ρουμλουκιού στηρίχθηκαν τότε ψυχικά από τον Κοσμά Αιτωλό. Μιλώντας απλά, αλλά με δύναμη και ύφος προφήτη, εμπύχωνε τους χωρικούς, προφήτευε τη μελλοντική απελευθέρωση του ελληνικού γένους, και τους παρακινούσε να κτίζουν εκκλησίες και να ιδρύουν σχολεία.

Φωτ. 10 Κοσμάς ο Αιτωλός

Όπως έχω ήδη γράψει το πέρασμα του Κοσμά του Αιτωλού απ' τον Γηδά το χρονολογώ το καλοκαίρι του 1775. Αν αυτές τις χρονολογίες τις

συνδέσουμε, αφ' ενός με τις υστερότερες χρονολογίες 1777 και 1778 που χαραχτήκαν στην εκκλησία του Αγίου Αθανασίου και αφ' ετέρου με την ιδιαίτερη προσπάθεια που κατέβαλε ο Κοσμάς να παρακινεί τους σκλαβωμένους τότε Έλληνες να χτίζουν εκκλησίες και σχολεία, πρέπει να δεχθούμε πως το χτίσιμο της παλιάς εκκλησίας του Αγ. Αθανασίου του Γιδά ήταν καρπός του κηρύγματος του φλογερού εκείνου ιεροκήρυκα και πατριώτη.

Φωτ. 11 - Ο Κοσμάς ο Αιτωλός

Το 1798 ο Αλή πασάς των Ιωαννίνων έγινε κύριος της Έδεσσας και έχοντάς την για ορμητήριο, εισέβαλε αιφνιδιαστικά και στη Βέροια. Τοποθέτησε εκεί φρουρά και υποχρέωσε τους κατοίκους να του πληρώνουν φόρο, έστω και αν η πόλη και η επαρχία της ανήκε στο πασαλίκι της Θεσσαλονίκης. Έτσι οι Βεροιώτες και οι Ρουμλουκιώτες αναγκάστηκαν να πληρώνουν φόρο σε δύο πασάδες. Τότε μετέβαλε ο Αλή και ορισμένα ελεύθερα χωριά σε τσιφλίκια του. Σαν τέτοια αναφέρονται το Μικρογούζι, Νησί, Μικρό και Μεγάλο Αλάμπоро, Άμμος, Λυκοβίστα, Τριχοβίστα, Νεοχώρι.

Από αυτή την εποχή μαθαίνουμε ότι ο ιερομόναχος της μονής Σφήνιστας, Νικηφόρος, ήταν ο πνευματικός του οπλαρχηγού του Ολύμπου Διαμαντή Νικολάου, όπως αναγράφει ο Νικόλαος Κασομούλης.

Επίσης στα έγγραφα του αρχείου του Αλή Πασά των Ιωαννίνων, της Γενναδείου Βιβλιοθήκης υπάρχει μία αναφορά από τη Βέροια, η οποία μιλάει για κάποιον καπετάν Αποστόλη Σχοινιώτη, που προφανώς είλκε την καταγωγή από τον Σχοινιά, αλλά σαν επώνυμο απαντάται και στο Νεόκαστρο.

Η επανάσταση των Σέρβων από το 1804 ως το 1812, ήταν το πιο σημαντικό γεγονός των αρχών του 19^{ου} αι. στη Βαλκανική. Ενθουσίασε τους κατοίκους των ελληνικών χωρών και είχε μεγάλη απήχηση στους Χριστιανούς της Μακεδονίας. Ήταν το παράδειγμα γείτονος υποδουλωμένου λαού που ξεσηκώθηκε για την ελευθερία του. Τότε οι αρματολοί, μόλις τους απέλυσαν

οι Τούρκοι, έζωσαν τα σπαθιά τους, βγήκαν στα βουνά και σχημάτισαν πολλές ομάδες από κλέφτες, που πολεμούσαν συνεχώς εναντίον του σατράπη και των ομάδων των Αλβανών. Ο πιο ξακουστός κλέφτης ήταν ο Κατσαντώνης, ο οποίος σε μια μάχη σκότωσε τον Βελή Γκέκα. Η φήμη του είχε εξαπλωθεί μέχρι και το Ρουμλούκι, όπως εύγλωττα μας δηλώνει κι ένα δημοτικό τραγούδι, που μου το τραγούδησε ο Δημοσθένης Τσιαπανίτης από το Λουτρό, που γεννήθηκε περί το 1881.

«Κι αν πάς κατά τα Γιάννινα, Κατσιαντώνη μ’

Κι αν πάς κατά τ’ν Ιλλάδα, προυσκύνα τα μπρατίμια μας.»

Η κατάσταση επιδεινώθηκε με την έκρηξη του ρωσοτουρκικού πολέμου 1806. Η Ρωσία ποικιλοτρόπως υποκινούσε τους αρματολούς της Μακεδονίας, διότι απέβλεπε σε πολιτικά οφέλη, ενώ οι Έλληνες την θεωρούσαν μόνιμο προστάτη της θρησκείας και της ελευθερίας. Αυτό το γνώριζε καλά και ο αρχικαπετάνιος Νικοτσάρας.

Η κάθοδος των Ρώσων στην Βλαχία, η προκήρυξη του Ρώσου ναύαρχου Σενιάβιν τους Έλληνες αρματολούς να ενισχύσουν τον Αγώνα του και ο ενθουσιασμός που κατέλαβε τους Έλληνες αρματολούς, ώθησαν και τον Νικοτσάρα να κατευθυνθεί στη Σερβία ή προς τις ηγεμονίες του Δουνάβεως, όπως ήδη έκαναν πολλοί άλλοι συμπατριώτες του, όπως ο Γεωργάκης Ολύμπιος. Ο Σάθας υποστηρίζει ότι ο Νικοτσάρας από τη Σκόπελο αποβιβάσθηκε στην Κατερίνη στις 23 Ιουλίου 1807 με 550 εκλεκτούς άνδρες και δια των Πιερίων, εισήλθε στο Ρουμλούκι, πέρασε τις γέφυρες του Αλιάκμονα, του Καρά Ασμάκ (Λουδία) και του Αξιού.

Φωτ. 12 – Αναστάσιος Καρατάσιος

Από ένα χειρόγραφο της εποχής εκείνης (1811;) που μας δίνει τον πρώτο κατάλογο των αρματολικιών των ελληνικών χωρών,

πληροφορούμαστε ότι στο Ρουμλούκι αρματολός ήταν “... Ο αείμνηστος ... Γερο - Καρατάσιος, εἰς των πρωτίστων αρματολῶν της Μακεδονίας, πολύ προ του αγώνος οπλισθείς κατά των τυράννων, ου μόνον υπήρξε , ... το φόβητρον της δυνάμεώς των και ἤνοιξε τους τάφους χιλιάδων εχθρῶν, ἀλλά και ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐξέτεινε την κυριαρχίαν του ἐπὶ των ἐπαρχιών, της Βερροίας, των Γιαννιτσῶν, και του Βαρδαρίου, ὅπου μόνον ηκούετο των ὄπλων του η κλαγγή και μόνος ἦταν νόμος η θέλησίς του. ...”

Φωτ. 13. - Τα Γιαννιτσά και η λίμνη

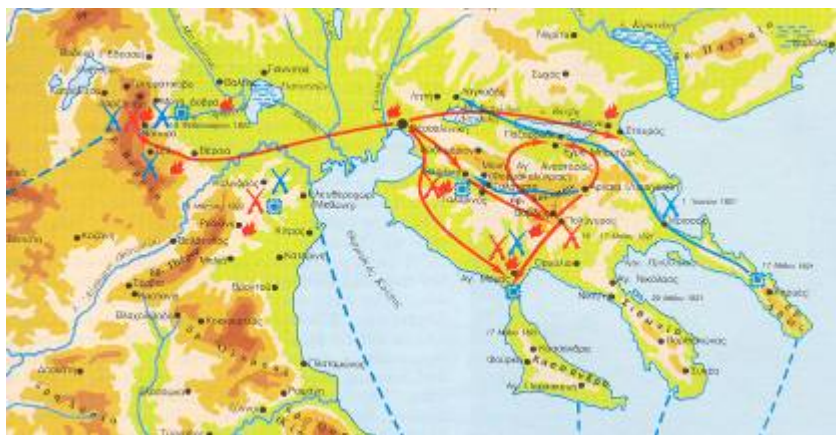
Στο 1819 ἀνάγεται ἡ ἰδρυση της Φιλικῆς Εταιρίας, μέλος της οποίας ἔγινε και ο Ἀναστάσιος Καρατάσος

Το Μάρτιο του 1821 ο Εμμανουήλ Παπάς ἀποβιβάζεται στο Ἅγιο Ὄρος, το Μάιο ξεσπάει η ἐπανάσταση του Πολυγύρου και της Χαλκιδικῆς και στις ἀρχές καλοκαιριῦ η ἐπανάσταση στη Θάσο.

Στη κεντρική Μακεδονία ἔγινε σύσκεψη οπλαρχηγῶν (Διαμαντῆς Νικόλαος Ολύμπιος, Γέρο Καρατάσος, Ἀγγελῆς Γάτσιος, Λογοθέτης της Νάουσας ἢ Ζαφειράκης, Γεώργιος Συρόπουλος, Τόλιος Γ. Λάζος, Γιώργος Τζαχείλας, Κων/νος Μπίνος, Διαμαντῆς Λιάκος) στη μονή Ἀγίου Διονυσίου Ολύμπου, με σκοπὸ να ἐπεκτείνουν την ἐπανάσταση στην περιοχή των Πιερῶν και του Βέρμιου.

Με την ἐπανάσταση του Πολυγύρου ο ἐπίσκοπος Κίτρος Μελέτιος, τοποτηρητῆς του μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ, βρίσκει μαρτυρικό θάνατο στην πλατεία Καπάν(ι) της Θεσσαλονίκης.

Τον Ἰούνιο 1821 ἀρχίζει και η ἀντίδραση των Τούρκων για την κατάπνιξη αὐτῶν των ἀπελευθερωτικῶν κινήματων.

Φωτ. 14. - Χάρτης ένοπλων συμπλοκών

Η καταστρεπτική μανία των Τούρκων εξαπλώνεται και προς την άλλη ακτή του Θερμαϊκού, προς την κατεύθυνση του Κολινδρού και της Κατερίνης. Οι φλόγες από τα ελληνικά χωριά που καίγονταν φαίνονταν από τη Θεσσαλονίκη. Επίσης τα γύρω απ' αυτήν χωριά ερημώνονται. Πολλοί κάτοικοί τους πρόλαβαν και φυγάδεψαν τα ζώα και τις κυψέλες τους προς τον καζά της Βέροιας. Αλλά ο Γιουσούφ το μαθαίνει και δίνει εντολή στον καδή της να τα δημεύσει.

Στον Μεχμέτ Εμίν, τον επονομαζόμενο Εμπού Λουμπούτ (ροπαλοφόρος) ανετέθη ή κατέπνιξε την επανάσταση της Χαλκιδικής. Αυτός, στα μέσα Οκτωβρίου 1821, με 3.000 άνδρες άρχισε τις επιχειρήσεις του στον ισθμό της Κασσάνδρας. Ταυτόχρονα διατάχθηκαν και ήρθαν 20 καϊκία της Κουλακιάς να υποστηρίξουν τις επιχειρήσεις του. Ένα από αυτά τα καϊκία με 28 άνδρες αιχμαλωτίστηκε από τους επαναστάτες. Τελικά ο Μεχμέτ Εμίν κατέπνιξε την επανάσταση και επακολούθησαν, σφαγές, λεηλασίες, ανδραποδισμοί και σκηνές φρικτής ακολασίας.

Στις 10-12-1821 εκδίδεται διαταγή του βαλή Θεσσαλονίκης περί ελέγχου των κυκλοφορούντων ραγιάδων λόγω της παρεισφρήσεως επαναστατών «...εις την Βέροιαν και τα διάφορα μέρη αυτής της περιοχής, αφ' ότου εξερράγη η επανάστασις των βδελυρών απίστων Ελλήνων, ενεφανίσθησαν διάφορα ύποπτα και αναρχικά στοιχεία προερχόμενα από άλλα μέρη αγνώστου δε ταυτότητος, τα οποία κατά διάφορους τρόπους υποκινούν και παρακινούν τους απίστους ραγιάδες να επαναστατήσουν ...». Το έγγραφο αυτό καταδεικνύει ότι σε όλη την έκταση του Βερμίου και στην πεδιάδα του Αλιάκμονα επικρατούσε επαναστατικός αναβρασμός.

Στις αρχές Δεκεμβρίου ο Μ. Εμίν έγραψε από το στρατόπεδο της Κασσάνδρας προς τον ιεροδικαστή Βεροίας και διέταξε το γενικό εξοπλισμό των Τούρκων, ενώ στις 01-02-1822 διατάχθηκε ο πλήρης αφοπλισμός των

ραγιάδων, η συγκέντρωση των όπλων τους και η αποστολή τους στη Θεσσαλονίκη.

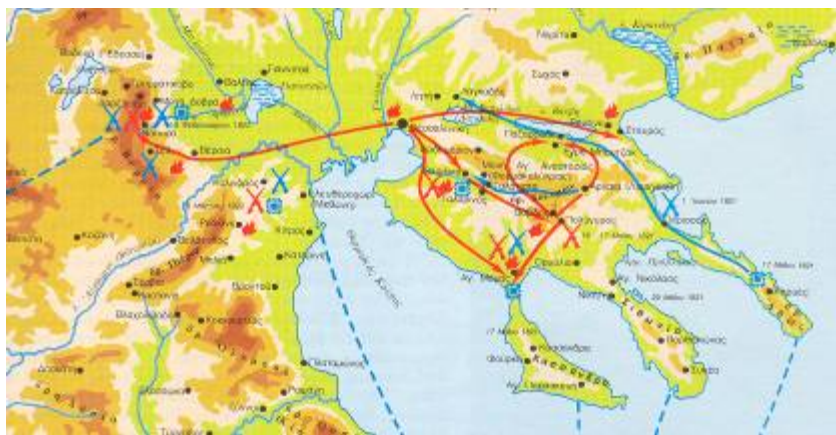
Ο Μ.Εμίν το Φεβρουάριο 1822 επέστρεψε θριαμβευτικά στη Θεσσαλονίκη, αλλά στις 19-02-1822 έγινε η κήρυξη της επανάστασης της Νάουσας και στις 21-02-1822 η ανεπιτυχής επίθεση των επαναστατών, υπό τον Καρατάσο, για κατάληψη της Βέροιας.

Φωτ. 15. - Ν. Κασομούλης

Στα τέλη Φεβρουαρίου 1822 στη Σκάλα Ελευθεροχωρίου, είχαν αράξει δυο Ψαριανά καράβια, που έφεραν πίσω τον απεσταλμένο των Μακεδόνων στην Πελοπόννησο, Νικ. Κασομούλη, με μικρές ποσότητες πολεμοφοδίων. Ο Κασομούλης ήλθε αμέσως σε συνεννοήσεις με τους οπλαρχηγούς του Ολύμπου, μοίρασε σ' αυτούς πολεμοφόδια και αυτοί την νύχτα της 8^{ης} Μαρτίου χτύπησαν τα προωθημένα στον Κολινδρό τουρκικά στρατεύματα.

Οι ύποπτες κινήσεις των Ελλήνων του καζά της Βέροιας δεν ξέφυγαν την προσοχή των κατασκόπων του νικητή της Κασσάνδρας Μεχμέτ Εμίν. Συνέλαβε 74 πρόκριτους της Βέροιας, τους οποίους μετέφερε σε σειρά δεμένους με σίδερα ανά δύο στο διοικητήριο. Παράλληλα στις 25 Μαρτίου 1822 διορίστηκε μητροπολίτης Βεροίας ο Ζαχαρίας, ίσως επειδή προφανώς ο σουλτάνος ήθελε να βάλει εκκλησιαστικό ποιμένα της εμπιστοσύνης του στην ευαίσθητη αυτή περιοχή.

Φωτ. 16. - Χάρτης ένοπλων συμπλοκών

Νωρίς ο Μ. Εμίν άρχισε να προωθεί τα στρατεύματά του με μεγάλη ταχύτητα και μυστικότητα προς τον Όλυμπο και τα Πιέρια. Οι πρώτες τουρκικές ομάδες είχαν κιόλας πάρει θέση στον Κολινδρό, που μάταια αποπειράθηκαν να την καταλάβουν τη νύχτα της 8^{ης} Μαρτίου ο Διαμαντής και ο Κασομούλης με 300 περίπου άνδρες. Η νυχτερινή εκείνη επιχείρηση, ήταν η αρχή της νέας ανταρσίας των Μακεδόνων. Από τότε αρχίζουν οι εχθροπραξίες στην περιοχή αυτή. Όλες οι έξοδοι των Τούρκων από τον Κολινδρό αποκρούστηκαν. Οι Γερμανοί φιλέλληνες τοποθέτησαν σε επίκαιρα υψώματα δύο κανόνια και βομβάρδιζαν την κωμόπολη. Οι κανονιές αχολογούσαν με βροντερούς αντίλαλους και ξεχύνονταν προς το Βέρμιο και σε όλη την πεδιάδα του Αλιάκμονα και του Αξιού ως τη Θεσσαλονίκη. Τελικά οι ελληνικές δυνάμεις που πολιορκούσαν τον Κολινδρό δεν άντεξαν το χιόνι που έπεσε και πολλά τμήματά τους αποχώρησαν για τη Μηλιά.

Ο απόηχος αυτών των γεγονότων και η συλλογή γυναικών αιχμαλώτων από την Βέροια και την Κατερίνη, που προωθήθηκαν με καράβια για να πουληθούν σκλάβες στα σκλαβοπάζαρα της Ανατολής, σώθηκε στο θλιμμένο πασχαλιάτικο τραγούδι της Επισκοπής (Βεροίας) που μιλάει για:

...τρία καλά καράβια,
που ήταν γιομάτα Βερογιώτισσες,
κι όλο Κατερινιώτ'σες, ...

Στις 12-03-1822 έγινε η μάχη στη Δοβρά, όπου σημειώθηκε νίκη των επαναστατών και απόκρουση των επιτιθέμενων Τούρκων.

Φωτ. 17. - Τσάμης Καρατάσιος

Στις 27-03-1822 εκδίδεται η διαταγή του βαλή Θεσσαλονίκης Μ. Εμίν ή Λουμπούτ προς τον ιεροδίκη Βέροιας περί αυτοπροσώπου εκστρατείας του κατά της επαναστατησάσης Νάουσας. ... ο από τίνος καιρού εμφανισθείς και εκεί περιφερόμενος οπλαρχηγός Διαμαντής και οι υπ' αυτόν συμμορίται, διατρέχοντες τα όρη και τις πεδιάδες του καζά σας, ύψωσαν σ' αυτές τη σημαία της επανάστασης και ανταρσίας αναφανδόν και απροκάλυπτα κατά του κράτους του Ισλάμ. Γι' αυτό αποφάσισα όπως εκστρατεύσω αυτοπροσώπως κατά των εν λόγω βδελυρών επαναστατών και επί κεφαλής έξι χιλιάδων στρατού πεζών και ιππέων, πιστών μουσουλμάνων, εκκινώ από τη Θεσσαλονίκη την προσεχή Πέμπτη. Γι' αυτό παραγγέλλουμε όπως παρ' όλη την εκεί γενομένη προμήθεια και εξασφάλιση των απαιτούμενων για ορισμένες ημέρες τροφίμων, φροντίσετε να συγκεντρώσετε τάχιστα από το καζά σας ανάλογη ποσότητα τροφίμων, που θα χρησιμοποιηθεί για τις ανάγκες του υπό εμέ στρατεύματος των πιστών κατά τη διάβασή του από το **Ρουμλούκι** μέχρι τη Βέροια, προσπαθώντας να μην υποφέρουν οι σε εκστρατεία βρισκόμενοι πιστοί μουσουλμάνοι. Γράφηκε από το διβάνιο Θεσσαλονίκης, την 24 του ιερού μηνός Ρετζέπ 1237.

(Το έγγραφο αυτό αποτελεί την πρώτη ως σήμερα γνωστή γραπτή αναφορά του ονόματος της περιοχής Ρουμλούκι).

Στις 30-03-1822 έγινε η διάβαση του τουρκικού στρατού από το Ρουμλούκι με τον Λουμπούτ επικεφαλής.

Τελικά οι επαναστάτες συμπύχθηκαν στη Νάουσα, όπου έφθασε ο Μεχμέτ Εμίν με τακτικό στρατό και άτακτους κι άρχισε η πολιορκία της ηρωικής Νάουσας. Τέλος τη 12^η προς 13^η Απριλίου 1822 οι Τούρκοι κατόρθωσαν, μετά από προδοσία, να εισδύσουν στην πόλη, όπου έγιναν φοβερές οδομαχίες. Μέσα στη Νάουσα οι Τούρκοι έσφαζαν τους άνδρες, αιχμαλώτιζαν τα γυναικόπαιδα, λεηλατούσαν και έβαλαν φωτιά στα σπίτια.

Φωτ. 18. - Λογοθέτης Ζαφειράκης

Πολλά τμήματα των Ναουσαίων επαναστατών διέφυγαν και προσπαθούσαν να προωθηθούν προς τα Πιέρια κι από εκεί στον ασφαλή Όλυμπο. Τότε ο Λογοθέτης Ζαφειράκης και ο Γιαννάκις Καρατάσιος (γιός του γέρο Καρατάσιου), αποχωρισθέντες από τους υπόλοιπους, μπόρεσαν να σωθούν με 12 μόνο οπαδούς. Αφού περιπλανήθηκαν πολύ στα βουνά και περιτρέχοντας νύκτα και ανωφέρειες και κατωφέρειες κατέβηκαν στην πεδιάδα δια μέσου Δοβράς και Διαβορνίτσας και εισήλθαν στο μεταξύ Σταυρού και Επισκοπής (Βεροίας) δάσος, που ονομαζόταν Σουφουλιό. Εκεί έμειναν λίγο για να αναπαυθούν και να ζητήσουν λίγη τροφή. Κάποιος οπλίτης γνωστός στους χωρικούς της Επισκοπής υποσχέθηκε να τους προμηθεύσει τρόφιμα. Αυτός μετέβηκε σε κάποιον γνώριμό του και ανακοίνωσε σ' αυτόν εμπιστευτικά τα περί Ζαφειράκη και Καρατάσιου και την ανάγκη τροφοδοσίας τους. Αλλά είτε ο χωρικός εκείνος αυτός, είτε κάποιος άλλος, το πρόδωσε σε κάποιο από τα τουρκικά αποσπάσματα, που κυνηγούσαν φυγάδες, ότι κρύβονταν επαναστάτες στο Σουφουλιό και το απόσπασμα αμέσως περιέζωσε το τόπο εκείνο. Οι Ναουσαίοι αντιστάθηκαν σθεναρά, σκότωσαν πολλούς Τούρκους στρατιώτες, αλλά έπεσαν και οι ίδιοι υπό το πλήθος των εχθρικών σφαιρών. Οι στρατιώτες αφού έκοψαν τα κεφάλια τους, τα μετέφεραν ως τρόπαιο στον στρατάρχη Εμπού Λουμπούτ.

Ακόμη μία μάχη έγινε τότε στην περιοχή «Καράβι» στις όχθες του Αλιάκμονα, κοντά στη Σάντενα, στο πέρασμά του, που οδηγούσε από το Ρουμλούκι στα Πιέρια, που γινόταν με ένα μικρό πορθμείο (σάλι), γι' αυτό και η θέση του περάσματος λεγόταν «Καράβι» μέχρι και τα τελευταία χρόνια. Εκεί, μία ομάδα φυγάδων επαναστατών, στην προσπάθειά τους να περάσουν τον Αλιάκμονα και να διαφύγουν στα Πιέρια, έδωσαν μάχη με τους Τούρκους διώκτες τους, στην οποία τραυματίστηκε ο καπετάνιος Γιώργης Συρόπουλος στο πόδι και από την κακουχία του, δεν μπόρεσε ούτε την οικογένειά του να σώσει.

Τελικά αρκετά από τα εναπομείναντα σώματα των Ελλήνων επαναστατών πέρασαν στην νότια Ελλάδα στην περιοχή του Ασπροποτάμου (Αχελώου). Μεταξύ αυτών δε συγκαταλέγεται και ένας αγωνιστής με το όνομα Ζήσης Γηδιώτης, ο οποίος φέρεται ότι ήταν οπλαρχηγός και συνεργάτης του άλλοτε καπετάνιου του Ολύμπου και μετέπειτα αντιστράτηγου (ή πεντακοσίαρχου) Μήτρου (Δημήτριου) Λιακόπουλου.

Από αυτή την αναφορά πληροφορούμαστε την ύπαρξη και το σημαντικό έργο του καταγόμενου από τον Γηδά οπλαρχηγού, που καταδεικνύει την ενεργό συμμετοχή των κατοίκων του κάμπου του Ρουμλουκιού καθ' όλη την διάρκεια των επαναστατικών γεγονότων.

Φωτ. 19. - Μονή Αγίων Αναργύρων Νησίου

Μετά την καταστροφή της Νάουσας, τουρκικά αποσπάσματα ξεχύθηκαν στα γύρω χωριά ανεξαρτήτως της συμμετοχής τους ή μη στην επανάσταση, σκοτώνοντας όσους από τους κατοίκους τους βρίσκονταν ακόμη εκεί, τα λεηλατούσαν και τα έκαιγαν. Την ίδια τύχη με τα χωριά είχαν πολλά μοναστήρια και εκκλησίες.

Τους επόμενες μήνες οι Ρουμλουκιώτες έγιναν μάρτυρες του θλιβερού επιλόγου της επανάστασης.

Φωτ. 20. - Γυναίκα του Γιδά

Τον Ιούνιο 1822 από εδώ πέρασαν από δω οι εξανδραποδισθέντες και μεταφερθέντες τριάντα εξ Βεροιοίς υπό τον Γιουνούζ αγά, τα εξανδραποδισθέντα γυναικόπαιδα από τα χωριά Άνω και Κάτω Λοζίτσα., από το χωριό Δοβρά υπό τον Σουρουτζή-μπασή Αβδούλ Βαχήτ αγά

Τον Ιούλιο 1822 πέρασαν τα γυναικόπαιδα της Νάουσας και οι αιχμάλωτοι αρχηγοί τους προς Θεσσαλονίκη για να πουληθούν στα σκλαβοπάζαρα, καθώς και τα λάφυρα που είχαν αγορασθεί από Εβραίους Θεσσαλονίκης Σολομών Μπασαριά και Αελιών Σιακή.

Τον Αύγουστο διακινήθηκαν από εδώ προς τη Θεσσαλονίκη τα κινητά έπιπλα και σκεύη των επαναστατών, όσα δεν διενεμήθησαν μεταξύ των στρατευμάτων, καθώς και οι αιχμαλωτισθείσες οικογένειες των αρχηγών Ζαφειράκη, Γάτσου, Καμπίτη, Καρατάσιου, Μαλάμου και του καλόγηρου Σεραφείμ, μετά τετρακοσίων άλλων γυναικοπαίδων. ...

Φωτ. 21. - Οικογένεια του Γιδά

Όλον εκείνο τον πόνο των Ρουμλουκιωτών τον εκφράζει το γηδιώτικο τραγούδι:

"Δεν τ' όμππιζα (πίστευα), μάννα μ',
στην Νιάουστα
Τουρκιά για να πατήσει,
μά την θάλασσα,
κορμί π' αγκάλιασα.
Ωρέ πήραν, μαννάδισ μι πιδιά
κι πιθιρές μι νίφισ,
μά τον ουρανό,
κορμί που τυραννώ.
Ωρέ, πήραν και μιάν αρχόντισα
και μιά κυρά μεγάλη,
μά τη θάλασσα,
κορμί π' αγκάλιασα.
Ωρέ, τους κλιέν, μάννα μου,
όλη η Νιάουστα
και όλο το Ρουμλούκι,
μά τον ουρανό,
κορμί που τυραννώ."

Γεγονός είναι ότι η οδυνηρή εμπειρία της καταστολής της επανάστασης στη Μακεδονία δεν άφηγε περιθώρια για μια μαζική εξέγερση του ελληνισμού του μακεδονικού χώρου στο εγγύς μέλλον. Όμως η δημιουργία του πρώτου ελληνικού κράτους το 1830, είχε εμφυσήσει μεγάλο κουράγιο στους υπόδουλους Έλληνες Μακεδόνες και είχε πολλαπλασιάσει τις προσδοκίες τους για μελλοντική απελευθέρωση.-

Σας ευχαριστώ που με ακούσατε.

Αλεξάνδρεια, 23-03-2008

ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ – ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ